

RYTMUS
života

JAKO PRVNÍ ODHALUJEME DÁVNÁ TAJEMSTVÍ HVĚZD

JEDINÝ

Originál

číslo 7 červenec 2025
cena 22,90 Kč / 1,39 €

JIŘÍ GROSSMANN

**Plachý komik, který
měl jen málo času**

AFÉRY MÉ ŽENY

**Proč se musely
změnit dialogy?**

**BOHUŠ
ZÁHORSKÝ**

**Jeho
grilovačky
byly
vyhlášené!**

MOŘSKÉ LÁZNĚ

**Česká Riviéra
u Jadranu byla
jako splněný sen,
ale nepřežila válku**

**JÁRA
KOHOUT**

**Schopný
podnikatel
a dobrý zubní
technik**

**KVĚTA
FIALOVÁ**

O lásce ráda **LHALA**

Od šátků po žluté hvězdy

Americký výtvarník Noah Breuer se rozhodl pátrat po kořenech své rodiny a dostal se až do Muzea textilu v České Skalici, kde objevil archiv rodinné textilní firmy a vzorníky látek. Inspirovaly ho k vlastní tvorbě.

Noahův dávný předek Carl Breuer pocházel z Nemajova na Trutnovsku. V roce 1897 založil spolu se syny Felixem a Arnoštem textilní firmu Carl Breuer und Söhne. Podle Josefa Jiráňky, který se v textilním oboru pohybuje přes šedesát let a dříve působil jako ředitel podniku Tíba ve Dvoře Králové, nezačínali od nuly. Carl Breuer už dříve pracoval pro firmu Stern, která měla obchod ve Vídni. Zkušenosti obou rodin se tak spojily a přispěly k počátečnímu úspěchu nové společnosti.

V roce 1902 Breuerovi založili vlastní továrnu v Bílé Třemešné, která se specializovala na zákazkovou výrobu kravat, dámských šatů, šátků, ubrousků, ubrusů, zástěr a přehozů. Výrobky se vyvážely do Jugoslávie, Rumunska, Švédska a Anglie. Společnost také vlastnila obchod v chorvatském Záhřebu. Jak se rozrůstala, rozhodli se Breuerovi v roce 1907 v nedalekém Dvoře Králové postavit továrnu na zpracování bavlny, textilní tisk a barvení látek.

V témže roce Carl zemřel a synové Arnošt a Felix se ujali řízení podniku. Felix dohlížel na obchodní činnost a zároveň zastupoval firmu ve Vídni, Arnošt vedl výrobu v královédvorské továrně. Jejich společnost měla desítky zaměstnanců. Oba bratři byli v každodenním kontaktu prostřednictvím pošty a telefonu a často se i navštěvovali. Po vzniku republiky Arnošt odkoupil bratrův podíl a jmenoval svého jediného syna Karla nástupcem po zakladateli Carlu Breuerovi.

Ve dvacátých letech firma zaměstnávala přes šedesát pracovníků české i německé národnosti. Zabývala se především technikou ručního tisku formami, později byla vy-

*Carl Breuer
und Söhne*

▲ Vzorníky látek Breuerovy textilky.

► Autoři vzorů na kapesních jsou neznámí.

◀ Historické ornamenty inspirovaly Noaha při jeho vlastní tvorbě.

▲ V roce 1933 se Hans Breuer ve Vídni oženil s podnikavou dívkou Olly Haar.

Dvůr Králové
v době
vzniku
továrny.

▲ Úspěšnou textilku zabavili v září 1939 nacisté.

bavena filmovými tiskovými stroji a litografickým zařízením. V roce 1936, po smrti svého otce Arnošta, vedení převzal osmdvacetiletý Karel Breuer, který se oženil s Ilsou Žaludovou. Prosperitu zastavila až nacistická okupace a do vedení firmy, která patřila rodině s židovskými kořeny, byl postaven nacistický správce (Treuhänder) Franz Reeh.

Během přechodného období zůstal původní název firmy Karel Breuer a synové. Zaměstnanci pokračovali ve své práci a Breuer zůstal ve vedení, aby zajistil hladký průběh výroby. V lednu 1941 byl dokončen nucený prodej tzv. arizátorům, a tak se majiteli továrny stali et-

ničtí Němci z Liberce Herrmann Kramer a Alfred Effenberger. Již v březnu 1941 bylo Karlu Breuerovi zabráněno v jakémkoli dalším vlivu na chod společnosti. Brzy po podepsání smlouvy byly také zabaveny všechny zbývající objekty i osobní majetek Breuerových.

Během války továrna pokračovala v tisku bavlněných, hedvábných i umělých tkanin. Noví majitelé udržovali továrnu v provozu na plný výkon. Brzy se k normální výrobě přidružily vládní zakázky pro potřeby nacistů – vznikaly tu části jejich uniforem, ale také Davidovy hvězdy s označením Jude, tištěné na žlutém podkladu. Rodina Karla Breue-

V Americe žili pod vlivem Vídne

Zprava Olly
Haar, její matka
a sestra Gisl,
rok 1920.

Hans Breuer se
synem Stevem
Ernstem.

ra včetně pětileté dcery Gity byla v prosinci 1942 deportována do terezínského ghetta.

Větší štěstí měla druhá rodinná větev, žijící ve Vídni. V roce 1907 se Felixovi a jeho první ženě Olze narodil syn Hans, jenž se ve čtyřicetiletých letech zamiloval do Olly Haar, vídeňské Židovky, která měla v centru rakouské metropole jazykovou školu. Vzali se a v roce 1936 Olly porodila Stevea Ernsta. V listopadu 1938, v předtuše příštího politického vývoje, všichni odcestovali do Ameriky. Prvním z rodiny, kdo přišel na svět v Novém světě, byl Robert, otec výtvarníka Noaha Breuera (*1981), který ovšem vyrůstal pod vlivem předválečné Vídne, jak ji zažili jeho rodiče.

„Doma jsme měli nábytek, který si přivezli z vídeňského bytu v roce 1938. Moje matka ráda pekla štrůdlů nebo smažila řízky. V ložnici byly pořádné pérové peřiny, které se v Americe nepoužívají. Když můj otec v roce 1990 zemřel, probíral jsem se jeho pozůstalostí a našel jsem téměř dvě stě dopisů, většinou psaných na stroji v němčině, které psali moji prarodiče Felix a Marie a další příbuzní Breuerovi v Čechách. Věděl jsem, že všichni zemřeli v Osvětimi, ale to bylo všechno, co mi otec kdy řekl,“ vyprávěl před lety Robert. Nakonec se vypravil do Dvora Králové a díky němu se sem poprvé podíval i jeho syn Noah. Jako vedoucího oddělení tisku na univerzitě v Buffalu ho samozřejmě zaujalo, že stejným oborem se zabývali Breuerovi v Čechách.

Od té doby se sem vrací opakovane a nyní má přes celé léto v synagoze v Českém Krumlově výstavu Návrat, představující jeho velkoformátové textilní objekty, inspirované motivy z rodinné továrny. Ta po válce prodělala dramatický vývoj. Rodina se ji pokoušela získat zpět, pokusy ale nakonec překazil únor 1948 a zestátnění. Breuerova továrna se stala součástí nově vzniklého národního podniku Tiba, který byl v roce 1995 zprivatizován a o čtrnáct let později v něm ztratová výroba definitivně skončila.

Blanka Kovaříková